

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه اقتصاد

ساختار سنی جمعیت و تورم در اقتصاد ایران

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته:

اقتصاد

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمد نوفرستی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر حسین صمصامی

نگارش:

محمد رضا بازاری اردستانی

۱۳۸۹ / ۷ / ۲۴

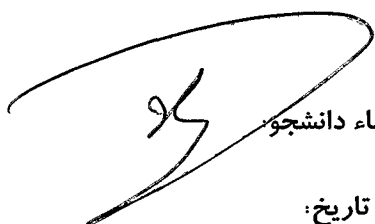
گروه اقتصاد و علوم سیاسی
دانشگاه گیلان

شهریور ۱۳۸۹

۱۴۲۶۷۲

اذعان

اینجانب محمدرضا بازاری اردستانی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته اقتصاد دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه شهید بهشتی به شماره دانشجویی ۸۶۴۱۷۰۱۳ گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده را بر عهده می‌گیرم. در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به‌علاوه گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارچوب مصوب دانشکده را به‌طور کامل رعایت کرده‌ام.



امضاء دانشجو

تاریخ:

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه شهید بهشتی محفوظ است.

نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.



دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه اقتصاد

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته اقتصاد آقای محمدرضا بازاری

تحت عنوان

ساختار سنی جمعیت و تورم در اقتصاد ایران

در تاریخ ۱۳۸۹/۶/۱۷ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره ۱۸/۸ و درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا

دکتر محمد نوفرستی

۱- استاد راهنمای پایان نامه

امضا

دکتر حسین صمصامی

۲- استاد مشاور پایان نامه

امضا

دکتر حسن درگاهی

۳- استاد داور



سپاسگزاری

سپاس پروردگارم را که هر چه دارم از اوست.

بر خود لازم می دانم

از استاد ارجمندم جناب آقای دکتر نوفرستی به خاطر راهنمایی های بی دریغشان،

از جناب آقای دکتر صمصامی به خاطر نظرات ارزشمندشان،

از خانواده خوبم؛ پدر و مادر عزیز و مهربانم، برای همراهی همیشگی شان،

و از دوستان خوب دوره تحصیلم برای همه روزهای خوب با هم بودن

سپاسگزاری نمایم.

به پاس تعبیر عظیم و انسانی‌شان از کلمه ایثار و از خودگذشتگی،

به پاس عاطفه سرشار و گرمای امیدبخش وجودشان که در این سردترین روزگاران بهترین پشتیبان است،

به پاس قلب‌های بزرگشان که فریادرس است و سرگردانی و ترس در پناهشان به شجاعت می‌گراید،

و به پاس محبت‌های بی‌دریغشان که هرگز فروکش نمی‌کند،

این مجموعه را به پدر و مادر عزیزم تقدیم می‌کنم.

عنوان: ساختار سنی جمعیت و تورم در اقتصاد ایران

دانشجو: محمدرضا بازاری اردستانی

استاد راهنما: دکتر محمد نوفرستی

دوره: کارشناسی ارشد رشته اقتصاد

تاریخ ارائه: ۱۳۸۹/۶/۷

چکیده :

انفجار جمعیتی دهه ۶۰ اکنون جمعیت جوانی را در اختیار کشور قرار داده که عمدتاً در گروه‌های سنی ۲۰ تا ۲۹ سال قرار گرفته‌اند. بر اساس فرضیه سیکل زندگی آندو-مودیگلیانی چنانچه توزیع سنی جمعیت یک کشور در حول و حوش گروه‌های سنی خاصی قرار گیرد، مصرف کل جامعه متأثر از این گروه‌های غالب خواهد بود. از طرفی تغییر در مصرف کل جامعه، تقاضای کل را تحت تأثیر قرار خواهد داد و آنگاه با استناد به نظریه فشار تقاضای کینز این مسئله می‌تواند سبب تغییر در قیمت‌ها و بروز تورم گردد. از اینرو این پایان‌نامه در صدد است با تلفیق دو نظریه فوق به بررسی و تحلیل اثر تغییر در ساختار سنی جمعیت بر تورم در اقتصاد ایران بپردازد.

بدین منظور با استفاده از اطلاعات سری‌های زمانی مربوط به دوره ۱۳۸۶-۱۳۳۸ و با تکیه بر تکنیک‌های همجمعی و روش خودرگرسیون گسترده وقفه (ARDL) به برآورد الگوی تورم پرداخته شده است. نتایج مؤید آن است که ساختار سنی جمعیت عاملی تأثیرگذار بر تورم در اقتصاد ایران است. یک افزایش در نسبت جمعیت واقع در گروه‌های سنی ۱۵ تا ۲۴ سال و ۵۵ سال به بالا سبب افزایش تورم و یک افزایش در نسبت جمعیت واقع در سنین ۲۵ تا ۵۴ سال سبب کاهش تورم خواهد شد. از طرفی گروه‌های سنی ۳۹-۳۵ و ۴۴-۴۰ سال به ترتیب بیشترین اثر را بر کاهش تورم دارند.

با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان انتظار داشت که در طی سال‌های آینده با وارد شدن جمعیت جوان حال حاضر کشور به گروه‌های سنی بالاتر، به تدریج فشارهای تورمی از جانب جمعیت کاسته شده و تورم روندی نزولی را در پیش گیرد.

کلمات کلیدی:

تورم، ساختار سنی جمعیت، فرضیه سیکل زندگی، همجمعی، الگوی خودرگرسیون گسترده وقفه (ARDL)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: تعاریف و کلیات	
۲	۱-۱) مقدمه
۲	۲-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۳-۱) بیان مسئله
۸	۴-۱) اهداف تحقیق
۸	۵-۱) فرضیات تحقیق
۸	۶-۱) قلمرو تحقیق
فصل دوم: مبانی نظری	
۱۰	۱-۲) مقدمه
۱۰	۲-۲) مبانی نظری فرضیه سیکل زندگی آندو-مودیگلیانی
۱۵	۳-۲) مبانی نظری تورم
۱۵	۱-۳-۲) تعریف تورم و انواع آن
۱۶	۲-۳-۲) نظریه‌های اقتصادی در خصوص دلایل تورم
۱۷	■ تورم و مکتب پولی
۲۲	■ الگوی شکاف تورمی کینز
۲۴	■ تورم فشار هزینه
۲۶	■ نظریه ساختارگرای تورم
۲۹	۴-۲) آثار تورم
۳۳	۵-۲) خلاصه و نتیجه گیری
فصل سوم: پیشینه تجربی	
۳۵	۱-۳) مقدمه
۳۶	۲-۳) مطالعات داخلی
۳۶	۱-۲-۳) مطالعات انجام شده در مورد ساختار سنی جمعیت
۴۲	۲-۲-۳) مطالعات انجام شده در مورد علل و عوامل مؤثر بر تورم در کشور

۳-۳) مطالعات خارجی ۴۷

۳-۳-۱) مطالعات انجام شده در مورد ساختار سنی جمعیت ۴۷

۳-۴) جمع بندی و نتیجه گیری ۵۸

فصل چهارم: تصریح الگو و برآورد آن

۴-۱) مقدمه ۶۲

۴-۲) ارائه الگو، شرحی بر داده های آماری و روش تجزیه و تحلیل ۶۲

۴-۲-۱) تصریح الگو ۶۲

۴-۲-۲) شرحی بر متغیرها، داده های آماری و روش گردآوری ۶۶

۴-۲-۳) روش تجزیه و تحلیل ۶۸

۴-۳) برآورد الگو و ارائه نتایج ۷۱

۴-۳-۱) بررسی پایایی متغیرهای الگوی تورم ۷۱

۴-۳-۲) برآورد الگوی ARDL ۷۲

۴-۳-۳) استخراج ضرایب گروه های مختلف سنی ۷۷

۴-۳-۴) برآورد الگوی تصحیح خطا ۸۰

فصل پنجم: خلاصه و نتیجه گیری

۵-۱) خلاصه و نتیجه گیری ۸۳

فهرست منابع و مآخذ

پیوست ها

چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۴۵.....	جدول ۱-۳
۴۷.....	جدول ۲-۳
۴۸.....	جدول ۳-۳
۷۲.....	جدول ۱-۴
۷۳.....	جدول ۲-۴
۷۵.....	جدول ۳-۴
۷۶.....	جدول ۴-۴
۷۸.....	جدول ۵-۴
۸۰.....	جدول ۶-۴
۸۱.....	جدول ۷-۴

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۴.....	شکل (۱-۱)
۱۱.....	شکل (۱-۲)
۱۴.....	شکل (۲-۲)
۲۳.....	شکل (۳-۲)
۲۶.....	شکل (۴-۲)
۴۰.....	شکل (۱-۳)
۴۹.....	شکل (۲-۳)
۵۰.....	شکل (۳-۳)
۵۵.....	شکل (۴-۳)
۷۹.....	شکل (۱-۴)
۸۴.....	شکل (۱-۵)

فصل اول

تعاریف و کلیات

(۱-۱) مقدمه:

در این فصل ابتدا به بررسی اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق پرداخته خواهد شد. بدین منظور ابتدا به تعریف تورم و مضرات آن و عوامل مؤثر بر ایجاد و تداوم تورم در کشور پرداخته شده، سپس به روند تغییر جمعیت و ماهیت کنونی آن و اهمیت و ضرورت در نظر گرفتن متغیرهای جمعیتی در تحلیل‌های مربوط به تورم اشاره شده است. در بخش بعد نیز به بیان مسئله و تشریح ابعاد آن پرداخته شده است. در این قسمت با اشاره‌ای اجمالی به نظریه‌های شکاف تورمی کینز و سیکل زندگی آندو-مودیگلیانی^۱، به شناسایی راه ارتباطی بین متغیرهای جمعیت و تورم یا به عبارتی شیوه تأثیرگذاری ساختار سنی جمعیت، به عنوان متغیری مهم، بر روی سطح قیمت‌ها پرداخته شده است. در ادامه فصل نیز اهداف و فرضیات تحقیق شرح داده شده و سپس قلمرو مکانی و زمانی تحقیق مشخص شده است.

(۲-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق:

در تعریف تورم گفته می‌شود تورم عبارت است از افزایش مستمر و همه گیر قیمت‌ها و یا به طور معادل تورم عبارت است از کاهش مستمر ارزش پول. در تعریف جامع‌تری از تورم گفته می‌شود: تورم عبارت است از افزایش (کما بیش) شدید، نامتناسب، معنی دار و غالباً غیر قابل بازگشت قیمت‌ها که جنبه عمومی و حالت مستمر و خودافزا داشته باشد. بنابراین با توجه به تعاریف ارائه شده، زمانی می‌توان گفت تورم رخ داده است که سطح عمومی قیمت‌ها، به طور مداوم و به مرور زمان افزایش یافته باشد.^۲

نکته قابل توجه در خصوص تورم آن است که علیرغم وجود یک تعریف مشخص در خصوص تورم، دیدگاه واحدی در خصوص علل ایجاد تورم وجود ندارد. برخی از اقتصاددانان رشد بی رویه حجم پول، گروهی دیگر اضافه تقاضا در بازار کالا، برخی فشار هزینه و افزایش قیمت نهاده‌های تولیدی و در نهایت عده‌ای دیگر تنگناهای موجود در بخش‌های مختلف و ضعف در بخش‌های کشاورزی و تجارت خارجی را منشأ اصلی تورم عنوان می‌نمایند. اهمیت تورم در این است که عامل مؤثر بر متغیرهای

1 - Ando & Modigliani.

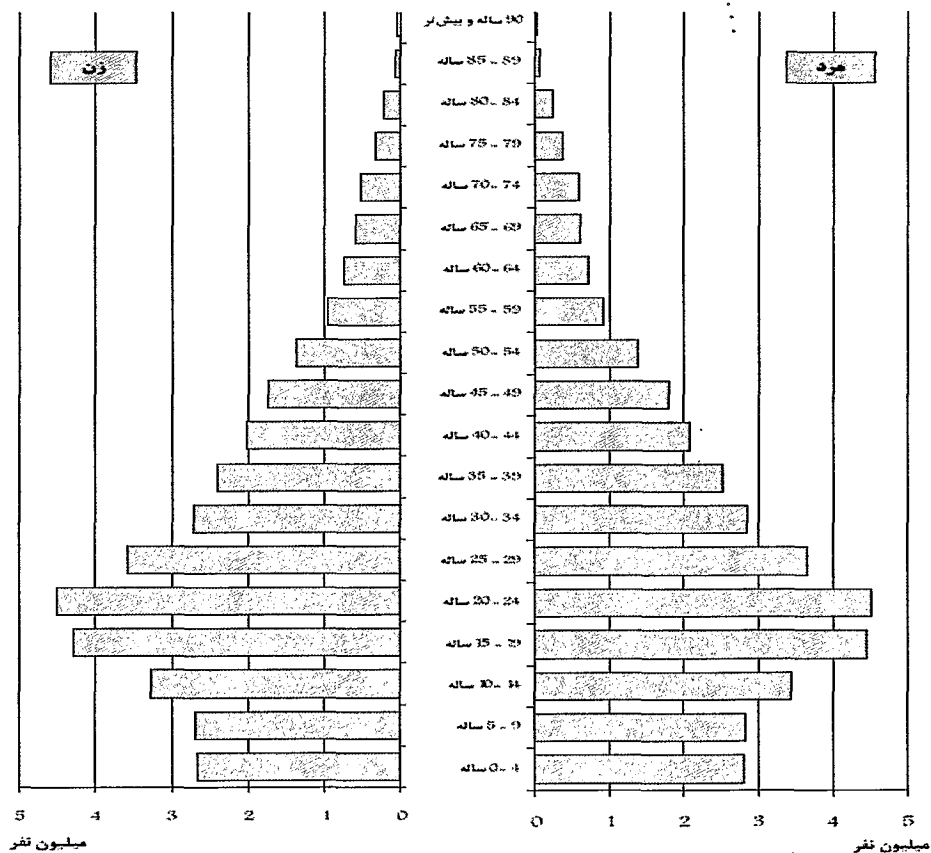
۲- فریدون تفضلی، ۱۳۷۶، ص ۴۳۱.

اصلی در اقتصاد کلان است، به این مفهوم که با تغییر در تورم موجود در یک کشور، تقریباً کلیه متغیرهای مهم و اصلی در اقتصاد آن کشور دست‌خوش تغییر می‌شوند. مصرف، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، تولید، صادرات، واردات و غیره همگی متغیرهای مهم متأثر از تورم در اقتصاد کلان هستند. تورم همچنین یکی از عوامل مهم نابرابری توزیع درآمد و ثروت و اهرم فشار اقتصادی بر اقشار آسیب‌پذیر و گرایش سرمایه به فعالیت‌های دلالتی است. مضافاً تورم موجب بی‌ثباتی اقتصادی و بعضاً سبب کاهش رشد بلندمدت اقتصاد می‌شود. بنابراین، به علت تأثیرگذاری وسیع تورم، شناخت عوامل مؤثر بر آن برای اتخاذ تدابیر مناسب جهت مهار آن و جلوگیری از آثار زیانبار آن در اقتصاد بسیار حائز اهمیت می‌باشد.

با نگاهی تاریخی به روند تورم در کشور می‌توان به این مسئله پی برد که منشأ تورم موجود در کشور به اوایل دهه ۵۰ و به طور خاص پس از تکانه نفتی سال ۱۳۵۲ و افزایش چشمگیر درآمدهای نفتی، بر می‌گردد. تا این تاریخ کمبود منابع ارزی مهمترین محدودیت در برنامه‌های عمرانی کشور تلقی می‌شد. ولی در نتیجه این تکانه، درآمدهای ارزی به شدت افزایش یافت که پیامد آن رشد سریع اعتبارات جاری و عمرانی دولت بود. این رشد سریع مخارج دولت همگام با افزایش اعتبارات سیستم بانکی، در مدتی محدود، تقاضای مؤثر را به شدت افزایش داد. از آنجا که بخش عرضه نمی‌توانست این تقاضا را پوشش دهد، این مسئله سبب پیدایش فشارهای تورمی شدید و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها گردید. پس از آن نیز در سال ۱۳۵۷ و همزمان با دگرگونی نظام سیاسی کشور و اوج‌گیری انقلاب، سرمایه‌گذاری به شدت کاهش یافت و افزایش رکود اقتصادی را سبب شد. در ادامه با گسترش مبارزات و توسعه دامنه اعتصابات کارمندان و کارگران، میزان تولید و سرمایه‌گذاری به شدت کاهش یافت و این کاهش عرضه دوباره بر افزایش قیمت‌ها دامن زد و تورم به رشد صعودی خود ادامه داد. پس از انقلاب نیز شروع جنگ تحمیلی در سال ۱۳۵۹ و سپس تحریم‌های مختلف اقتصادی و عوامل متعدد دیگر باعث شدند تا تورم دو رقمی به مرور زمان بر اقتصاد کشور سایه افکند و به صورت پدیده‌ای مزمن در اقتصاد درآید.

از طرفی نرخ فزاینده جمعیت و ازدیاد تراکم جمعیتی در کشور، خصوصاً در سال‌های بعد از انقلاب و دهه ۶۰، گویای پدیده‌ای است که می‌توان آن را انفجار جمعیت^۱ نام‌گذاری کرد. این افزایش شدید جمعیت که در پی افزایش نرخ زاد و ولد در کشور به وجود آمد سبب شد تا ساختار سنی جمعیت نیز تغییر کند. با نگاهی اجمالی به هرم سنی جمعیت کشور و روند رشد آن می‌توان به جوانی جمعیت پی برد، به طوری که بر اساس آخرین سرشماری انجام شده توسط مرکز آمار ایران ۱۳ درصد از کل جمعیت کشور در گروه سنی ۲۰-۲۴ سال قرار دارند که ثمره همان انفجار جمعیتی دهه ۶۰ می‌باشند. همان‌طور که در شکل (۱-۱) مشاهده می‌شود، سنین ۱۹-۱۵ و ۲۴-۲۰ ساله درصد بالایی از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده‌اند که نشان دهنده نسبت بالای جمعیت نوجوان و جوان در کشور می‌باشد.

شکل (۱-۱) هرم سنی جمعیت: آبان ۱۳۸۵



مرکز آمار ایران، سالنامه آماری ۱۳۸۶

1- baby boom.

مسئله با توجه به نیازها و الگوهای مصرفی خاص این گروه‌ها، مصرف، پس‌انداز، تقاضای کل و به تبع آن سطح عمومی قیمت‌ها تحت تأثیر قرار خواهند گرفت. از این رو می‌توان گفت در کنار عواملی همچون ساختار اقتصادی نامتجانس و تک محصولی، سیاست‌های پولی و مالی انبساطی، درآمدهای نفتی، جنگ تحمیلی، تحریم‌های اقتصادی، افزایش هزینه‌های تولید، تورم وارداتی و غیره، که همواره از آنها به عنوان عوامل اصلی ایجاد و تداوم تورم در کشور یاد می‌شود، ازدیاد جمعیت و تغییر در ساختار سنی جمعیت نیز به عنوان متغیری تأثیرگذار سبب گردیده که تورم در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب تداوم یافته و در بعضی از سنوات بر شدت آن افزوده گردد، تا جایی که به عنوان یکی از اساسی‌ترین مشکلات اقتصادی کشور توجه همگان را به خود معطوف ساخته است. لذا در نظر گرفتن اثر تغییر در ساختار سنی جمعیت بر روی تورم می‌تواند به تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران اقتصادی کمک کند پیش‌بینی بهتر و دقیق‌تری از تورم دوره‌های بعد داشته باشند تا در راستای مقابله با تورم و کاهش آن راهکارهای مناسب‌تری اتخاذ شود.

۱-۳) بیان مسئله

بررسی اثر ساختار سنی جمعیت بر روی متغیرهای کلان اقتصادی از قبیل مصرف، پس‌انداز، تورم، رشد اقتصادی و غیره مقوله‌ای است که در کشور کمتر بدان پرداخته شده است. جمعیت با توجه به ساختار و حرکات آن، کارکردها و نیازهای مشخص و حیاتی دارد و پاسخ به این نیازها از جمله هدف‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی است. ساختار سنی جمعیت از یک سو خود حاصل کنش و واکنش‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است و از سوی دیگر خود عاملی تأثیرگذار بر روی متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و غیره است. در میان این متغیرهای اقتصادی، تورم یکی از شاخص‌های عمده و مهم اقتصاد کلان است که همواره مورد توجه اقتصاددانان و سیاستمداران کشورها قرار می‌گیرد. این پدیده در هر کشوری از منظر سیاست‌گذاری‌های اقتصادی برای دولت آن کشور حایز اهمیت است.

از میان نظریه‌های مختلفی که در خصوص علل و عوامل ایجاد تورم ارائه شده است، نظریه شکاف تورمی کینز، که استخوان‌بندی نظریه‌های تورم مربوط به فشار تقاضا را تشکیل می‌دهد، تورم را ناشی از فشار تقاضا می‌داند. به طور خلاصه او استدلال می‌کند که اگر تقاضا برای کالاهای مصرفی بیشتر از

عرضه آنها باشد، این اضافه تقاضا شکاف تورمی ایجاد می‌کند و قیمت‌ها آنقدر افزایش می‌یابند تا این شکاف پر شود. نیوکینزین‌ها¹ نیز این تئوری را بسط داده و استدلال می‌کنند که اضافه تقاضا، یا افزایش تقاضای مؤثر در شرایط اشتغال ناقص، میزان تولید حقیقی و اشتغال را تعیین می‌کند، در حالی که وقتی اشتغال کامل برقرار است محدودیت در تولید حقیقی، درآمدهای اسمی را از طریق قیمت‌ها تغییر می‌دهد، یعنی تولید حقیقی تغییر نکرده و قیمت‌ها افزایش می‌یابند. بنابراین افزایش هر یک از اجزای تشکیل‌دهنده تقاضای کل می‌تواند صعود قیمت‌ها را به همراه آورد.

هزینه‌های مصرفی بخش خصوصی به عنوان یکی از متغیرهای عمده اقتصاد کلان و یکی از مهم‌ترین اجزای تقاضای کل، سهم قابل توجهی از تقاضا را به خود اختصاص داده است، بنابراین بدون شک عوامل مؤثر بر مصرف بخش خصوصی تقاضای کل را تحت تأثیر قرار خواهند داد. با مطالعه مقالات اقتصادی اخیر در زمینه مصرف، یک تمایل و نگرش نسبتاً قابل توجهی به یکی دیگر از متغیرها معطوف گردیده است که چندان در مطالعات قبلی مورد توجه نبود. این متغیر، جمعیت و تغییر در جمعیت است که به تغییر در ساختار سنی جمعیت یک کشور تعبیر می‌گردد. با مروری مختصر بر نظریات عمده مصرف مشاهده می‌شود که فرضیه سیکل زندگی متغیر جمعیت و تأثیر آن بر مصرف را مورد توجه قرار می‌دهد. ارائه دهندگان این فرضیه، سن را به عنوان متغیری برای اندازه‌گیری ارتباط بین مصرف و ثروت در نظر گرفته‌اند. بر اساس فرضیه سیکل زندگی، کل جمعیت را می‌توان به سه گروه جوان، میان‌سال و پیر تقسیم کرد. خصوصیات گروه جوان و گروه پیر بسیار شبیه هم می‌باشد. این دو گروه که در اوایل و اواخر عمر خود قرار دارند دارای درآمد کمتر از مصرف می‌باشند و لذا میل متوسط به مصرف بیشتری دارند. به عبارتی این افراد بیشتر مصرف‌کننده هستند و فعالیت تولیدی یا خدماتی چندانی ندارند. در مقابل گروه سنی میان‌سال قرار دارد که شامل افرادی است که در دوران اوج فعالیت و عمر مفید خود می‌باشند و برای دوران بازنشستگی خود پس‌انداز می‌کنند. لذا این گروه دارای میل متوسط به مصرف کمتری می‌باشند. به عبارتی افراد واقع در گروه میان‌سال افراد مولد جامعه را تشکیل می‌دهند که علاوه بر مصرف و داشتن سهم در تقاضای کل، در تولید و افزایش عرضه کل نیز سهیم هستند. حال چنانچه پراکندگی سنی جمعیت یک جامعه در حول و حوش یکی از این

1 - Neo-Keynesian.

سه گروه باشد، آنگاه اثر متغیر جمعیت بر مصرف جامعه، متأثر از توزیع سنی خواهد بود. به عنوان مثال اگر توزیع سنی یک کشور بیشتر در حول و حوش سنین میانی باشد، با توجه به خصوصیات این گروه، رفتار مصرفی کل نیز متأثر از این گروه غالب است.

با توجه به آنچه گفته شد این نکته روشن است که متغیر جمعیت یکی از متغیرهای مهم و مؤثر بر مصرف است و نتایج مطالعات تجربی نیز مؤید این نکته می‌باشد. بنابراین تغییر در ساختار سنی جمعیت عامل مؤثری است که بر میزان مصرف جامعه اثر می‌گذارد و اگر به نحوی این ساختار عوض شود میزان مصرف کل نیز تغییر خواهد کرد. از طرفی با توجه به اهمیت متغیر مصرف در تابع تقاضای جامعه، تغییر در مصرف، تقاضای کل جامعه را تحت تأثیر قرار داده و آنگاه با افزایش یا کاهش تقاضا نسبت به عرضه، بر طبق نظریه شکاف تورمی کینز، می‌تواند بر روی قیمت‌ها اثر بگذارد.

البته تغییر در مصرف تنها کانالی نمی‌باشد که از طریق آن ساختار سنی جمعیت بر روی تورم تأثیرگذار باشد. با پذیرفتن فرضیه سیکل زندگی در خصوص این مسئله که گروه‌های سنی میانی، پس‌اندازکنندگان جامعه را تشکیل می‌دهند. چنانچه فرض کنیم یک کاهش جمعیت در نسبت افراد واقع در این گروه‌های سنی اتفاق بیفتد، می‌تواند از طریق کاهش درآمدهای مالیاتی دولت و افزایش هزینه‌های عمومی، سبب ایجاد کسری بودجه شود. گروه‌های سنی میانی جمعیت علاوه بر آنکه دارای درآمد بالایی هستند به نسبت کمتر از سایر گروه‌های سنی از خدمات عمومی استفاده می‌کنند. لذا چنانچه کاهش محسوسی در نسبت افراد واقع در این گروه‌های سنی اتفاق بیفتد، علاوه بر کاهش درآمدهای مالیاتی دولت، با افزایش هزینه‌های عمومی می‌تواند سبب کسری بودجه شود. حال چنانچه این کسری بودجه به عنوان مثال توسط استقراض از بانک مرکزی تأمین شود. از طریق افزایش پایه پولی، می‌تواند به افزایش تورم بینجامد. تغییر در ساختار سنی جمعیت از طریق تأثیر در بهره‌وری نیروی کار و رشد اقتصادی، تأثیر بر بازار نیروی کار و بازار سرمایه نیز می‌تواند بر روی قیمت‌ها تأثیر بگذارد.¹

با توجه به آنچه گفته شد، این مسئله به وضوح قابل درک است که تغییر در ساختار سنی جمعیت می‌تواند در تعیین قیمت‌ها نقش مؤثر و معناداری داشته باشد. بنابراین نیاز به بررسی این مسئله که

1- Tomas Lindh and Bo Malmberg, 2000, P.32.

اگر ساختار جمعیتی یک کشور عوض شود و مثلاً یک انفجار جمعیتی مانند انفجار جمعیتی دهه ۴۰ و ۵۰ در آمریکا یا دهه ۶۰ در کشور ایران، رخ دهد چه تأثیری بر متغیرهای کلان اقتصادی مانند تورم خواهد داشت، در تحقیقات داخلی به شدت حس می‌شود.

۴-۱) اهداف تحقیق:

هدف از انجام این مطالعه ساخت یک الگوی اقتصادسنجی مناسب برای تحلیل اثر ساختار جمعیتی کشور بر تورم می‌باشد. به عبارتی این رساله بر آن است تا با گره زدن فرضیه سیکل زندگی با نظریات تورم از جمله نظریه شکاف تورمی کینز مشخص کند گروه‌های مختلف سنی چه رابطه‌ای با تورم در کشور دارند و در کنار آن به بررسی تأیید یا عدم تأیید فرضیه سیکل زندگی در اقتصاد ایران نیز بپردازد.

۵-۱) فرضیات تحقیق:

- تغییر در ساختار سنی جمعیت به سمت گروه‌های سنی میانی اثر منفی روی تورم دارد.

۶-۱) قلمرو تحقیق:

محدوده مکانی تحقیق، کل کشور می‌باشد و دوره زمانی مورد مطالعه نیز محدوده سال‌های ۱۳۳۸ تا ۱۳۸۶ می‌باشد.